

DOMOVINA

in KMETSKE LIST

Upravništvo in uredništvo »DOMOVINE«, Ljubljana, Puccinijeva ulica št. 5, II. nad., telefoni 31-22 do 31-26
Račun Poštne hranilnice, podruž. v Ljubljani št. 10.711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 6.— L, polletno 12.— L, celoletno 24.— L. — Posamezna številka 60 cent.

Duce je govoril Stranki in narodu

Na seji vodstva Narodne fašistične stranke v Beneški palači v Rimu je imel Duce 24. junija letos velik govor, na katerem je dal voditeljem fašizma in vsemu narodu važne smernice za ravnanje in zadržanje v odločilni borbi sedanje vojne. Izvajal je v glavnem naslednje:

Narodna fašistična stranka je po številu močna, saj je stranka množice. Narod, ki danes šteje 46 milijonov duš, katerih bo kmalu 50 milijonov, potrebuje deset in desetisoče voditeljev, ki morajo okoli sebe imeti stotisoče delavcev, navdihjenih z isto vero. Jasno je, da morajo prvaki Stranke uživati nesporno veljavo ter morajo zaradi tega imeti lastnosti in odgovornost javnih uradnikov. Stranka je vsa ta leta držala pokonci domovino, zapleteno v boj, ki ga prenašamo zdaj in ki se je začel januarja 1935.

Čudovit narod

Strogo in, kjer bo potrebno, neusmiljeno bomo zatrlji vse poizkuse, ki hočejo načeti moralno in tvorno trdnost ljudstva. Kjer sedanji zakoni ne bodo zadostovali, bomo izdali nove. Prav. Toda italijansko ljudstvo zasluži vse naše spoštovanje in vso našo ljubezen, zakaj daje zares čudovit zgled in jaz res ne vem, kaj bi od našega ljudstva še več zahteval. Daje nam svoje vojake, daje nam svoje denarje — zadnje posojilo sestavljajo samo majhni vpisi, velikih je bilo malo — zateguje pas in ostaja pod bombardiranjem neustrašeno. Poglejte mesto, ki je dalo zgled in ki se je pokazalo v novi luči — ne meni, ki sem ga poznal, temveč mnogim Italijanom, ki ga niso poznali, in svetu, ki ga je gledal v napačni luči. Govorim o Napoliju in 73 bombardiranjih, ki jih je pretrpel.

Seveda se med ljudstvom najdejo tudi posamezniki, ki imajo oslabiljeno živčevje in so boječji ali takorekoč rojeni nasprotniki. Toda nasprotovalec fašizma, ki so skoraj vsi razbitine starih strank, se ne bo nikoli posrečilo izpodnesti vlade, niti pripraviti jo, da bi se zanimala zanje bolj kakor to zahtevajo običajne policijske naloge. Treba je smešiti tiste, ki si izmišljujejo ali ki širijo detektivske historije, včasih kar se dá detektivske, plod bolne domišljije, ki je potrebna odločnega obnavljalnega zdravljenja.

Za urejeno vojno gospodarstvo

S strogo disciplino in, kjer bo potrebno, tudi tukaj neusmiljeno bomo poenotili industrijsko izdelavo. Enotno disciplino kmetijske izdelave pa je treba izpopolniti. Te sile narodnega gospodarstva je treba spraviti na ravni stroge discipline. Izdelani so načrti za kmetijsko pridelavo. To je zamisel, ki naj disciplinira 4 milijone kmetov, 4 milijone kmetij. To je res revolucionaren korak tudi zaradi tega, ker je kmečko gospodarstvo v vsaki deželi, včasih celo v vsaki pokrajini, različno in zapleteno.

Potrebno je še dalje uspešnejše nadzorstvo nad preskrbo, nad razdelitvijo in nad trgovino z vsemi vrstami blaga s tem, da se neusmiljeno odstranijo motnje ter vsako neodgovorno razkrajalno in revolucijsko ravnanje. Na tem področju smo napredovali in to lahko nepristransko priznamo.

Na najmanjšo neogibno potrebno mero bomo skrčili število gospodarskih ustanov, od katerih se jih je mnogo izkazalo za nekoristne ali preživele ali škodljive ciljem gospodarske discipline v vojni ter jih bomo vključili v delovanje korporacij. Korporacije smo ustanovili kot silo, ki disciplinira in vzporeja vse gospodarsko delovanje našega naroda. Vse se mora začeti,

razvijati in končavati v korporaciji, ki je važna in umestna ustanova naše vlade.

Državna uprava in vse dinamične produktivne ustanove morajo opustiti birokratično obliko in navlako, ki jo je mogoče trpeti morda v rednih časih, ki je pa zločinska v vojni. V italijanskem uradovanju je še zmerom preveč dopisovanja. Da je uradovanje naglo, se mora posluževati modernih sredstev, ki nam jih tehnika in znanost nudita v izobilju. Treba pa je dostaviti, da je italijansko uradništvo eno najmanj številnih izmed vseh držav najslabše plačano in najbolj pošteno, s katerim pa javnost premalo sodeluje. Uradništvo smo zadnje čase ojačili z mladimi ljudmi, vendar bo potrebna reforma, da bo še bolj gibčno, naglejše v svojih odločitvah in da ga na vseh stopnjah navadimo, naj bo glede ljudi, zlasti do preprostejšega ljudstva kar se da vpludno in potrpežljivo.

Za notranji red

Z vsemi sredstvi bomo zatirali »črno borzo«. To je splošen pojav v vseh državah, ki so v vojni, je pa v popolnem neskladu s fašistično častjo. Ta »črna trg« že danes z vso odločnostjo preganjamo. In to preganjanje bo zlasti ostro tedaj, ko se mi posreči povečati temeljne obroke hrane — kruha, testenin in maščob. Ko bomo povečali temeljni obrok hrane, bomo lahko imeli popolno nadzorstvo nad vsem in nad vsemi, v korist vseh, v korist tudi tistih, ki se bojé, da bi od lakote umrli in se zato v ohilni meri zalagajo in kopičijo blago. Najstrožje nadzorstvo bo po hotelih, penzionih in razkošnih restavracijah; in če bo treba, se bodo ta gostišča zaprla.

V Italiji je 110.000 tujcev, od katerih se jih je že mnogo vrnilo v domovino, drugi pa so v koncentracijskih taboriščih.

Kar se tiče obveznega dela, je treba izkoristiti vso človeško moč naroda. Doslej to še ni bilo v celoti storjeno. Jasno je, da moramo iti odločno dalje po tej poti in mobilizirati vse moške in ženske sile. Prav tako je pravično, da se zaposlijo vsi fašisti. Čutimo potrebo o celotni oddaji pridelkov, zakaj — ponavljam — da hočem povečati dnevne obroke hrane delovnemu ljudstvu.

Potem, ko je Mussolini še izpregovoril tople besede o uvrščanju mladih rodov v fašistično službo, je posvetil daljše poglavje političnemu in vojnemu stanju ter je izjavil:

Samo ena pot!

Vsi člani stranke, vsi njeni voditelji morajo biti prepričani — in to prepričanje mora postati evangelij vsega italijanskega naroda — da v tej vojni ni nobenih izbir, nobenega »ali—ali«. To je vojna, ki dovoljuje samo eno pot: nadaljevati z njo do končne zmage. Ali zmagamo, — o čemer sem najtrdneje prepričan — skupaj s tovariši Osi in trojne zveze, ali pa bo Italija doživela poniževalni mir, ki jo bo postavil na četrto ali peto mesto med silami.

Se danes zjutraj sem bral v članku neke angleške revije tale stavek: »Anglija mora gospodarovati nad Sredozemljem. Nič več ne bo dovoljeno Italiji, da bi se prištevala kakor koli med vojaške sile.«

Kdor verjame ali se dela, da verjame prigrvarjanju, ki ga sovražnik širi s svojo živčno vojno, je zločinec, izdajalec in spaček. Mir pomeni vdajo, vdaja pomeni sramoto in pogubo. Prva umljiva stvar, ki bi se je sovražnik lotil, bi bila ta, da bi razorožil Italijo; vzel bi ji celo lovške puške in Italiji ne pustil dru-

gega kakor mestno policijo. To bi pomenilo uničenje celotne industrije, saj je jasno, da bi bila sleherna rudniška, kovinska in mehanična industrija zatrta, ker ne bi več imeli priložnosti oboroževati se. Bil bi tudi konec mehanične avtomobilske industrije. Ford je že dvakrat skušal priti v Italijo, prvič je hotel postaviti svoje šotore v Livorno, drugič pa v Triesteju, toda oba poskusa sta bila zaman. Sovražniki bi nam pustili oči, da bi se lahko jokali, ni pa izključeno, da nam ne bi odnesli umetniške zaklade, da bi prišli do plačila. Sicer pa se je že večkrat v zgodovini zgodilo, da so osvobodilci Italijo oplenili, kakor je to storil tudi Napoleon. Tudi naše poljedelstvo bi šlo po zlu, zakaj veliki pridelovalci žitaric v Severni Ameriki bi dejali: »Vaše poljedelstvo ni gospodarsko, mi vam bomo dali žito. Vi boste smeli pridelovati samo zelenjavo, ki se hitro kvari.« Italija bi postala to, kar so njeni stoletni sovražniki zmeraj želeli, da bi bila: navaden zemljepisni izraz. Zavračam misel, da bi bilo kaj Italijanov, vrednih tega imena, ki bi mogli taki stvari gledati v oči, ne da bi čutili, kako se pogrezajo v najgloblje ponižanje in sramoto. Nekaj dvomljivcev je, a temu se ni čuditi. Kristus je imel samo dvanajst učencev, ki si jih je z nadčloveškim naukom vzgajal tri leta po pustih palestinskih gričih. In vendar ga je v uri pveiskušnje eden izdal za trideset srebrnikov, drugi ga je zatajil, nekateri drugi pa so bili bolj ali manj nestalni.

Nič čudnega ni, da je nekaj dvomljivcev. Tem dvomljivcem je treba povedati, da so v tej vojni razvoji, ki jih ni mogoče vnaprej videti, razvoji politične narave, ki pa niso samo politični ter še dozorevajo.

Ze prevečkrat je sovražnik razglasil, da je treba vdreti na celino. Torej bo moral poskusiti s to karto, zakaj drugače bi utegnil biti poražen, še preden se je spustil v boj. Toda ta karta je takšna, da je ne bo mogel vdruči več zaigrati. Treba je še razlikovati med »izkrcajnem«, ki je možno ter med »prodiranjem« in končno med »vdorom«. Povsem jasno je: če bo ta polzkus izpodletel, kakor sem prepričan, potem sovražnik ne bo imel nobene karte več, ki bi jo mogel igrati, da bi premagal sile trojne zveze. Slabo presoja razvoje te vojne, kdor se ustavlja pri postranskih dogodkih.

Italijanski narod je zdaj prepričan, da gre za življenje in smrt. Brž ko se bo sovražnik skušal izkrcati, ga bo treba zaježiti in zadržati na isti črti, ki jo mornarji imenujejo »vodno črto«, na pešeni črti, kjer je kraj vode in se začena zemlja. Če bi pa sovražnik slučajno le poizkusil, potem morajo vse rezervne sile, kar jih je, planiti nad izkrcance ter jih uničiti do poslednjega moža, tako da bi se sicer utegnile zgoditi, da bi sovražniki zasedli kak kos naše domovine, a bi ga vselej zasedli v vodovodni črti, ne pa v navpični. Naloga fašistov je tale: dati ta občutek, in sicer več ko zgolj upanje, dati popolno gotovost, kakor gre železni, neomajni in granitni odločitvi. Tako se stranka pripravlja, da bo izpolnila svojo vlogo v tem silnem trenutku.

46 milijonov bojevnikov

Stranka je moja ustvaritev, ki jo ljubim ter branim in na katero sem ljubosumen. V tej dobi mora stranka bolj ko kdaj prej biti gonilna sila v narodnem življenju, mora biti kri, ki kroži, mora biti ostroga, ki spodbada, ter zvon, ki s svojim glasom daje venomer pravi zgled. Zgled, ker ni nobene stvari na svetu,

ki bi bila tako uspešna kakor dober zgleđ. Treba je stati sredi naroda in mu pomagati, ker narod zasluži, da mu pomagamo. Treba mu je govoriti resnico in mu povedati, da mora vztrajati, ker to zahteva čast. Tisti, ki se nam laskajo, ali nam z žalitvami in smešenjem pošiljajo poslanice, bi se nam vladno nasmejnili, a v sreču bi nas prezirali, če bi se jutri vdali njihovem lažnivemu laskanju. Dejali bi: ti Italijani pa res niso zmožni vztrajati do dvanajste ure, ob tri četrt na dvanajst že popuščajo. To tako glede časti, ki se je moramo držati z vso silo. Potem pa so še najvišje koristi naroda in dosega zmagovitega miru, ki naj da Italiji, katera se bje v bojih že trideset let, pokoj in sredstva, da bo lahko izpolnila zgodovinsko poslanstvo, ki jo bo zaposlilo ves ostali vek.

Polamika je res bedasta, kadar meri name. To je večni sistem Angležev. Angleži imajo vedno potrebo, da naperijo svoje sovraštvo na eno osebo, ki jo kot napačni kristjani ter prestali antikristi prikazujejo kot vtešenje zločedeja. Kar zadeva mojo odgovornost, jo prevzemam in zahtevam zase v celoti. Prišel bo dan, ko bom dokazal, da se tej vojni nismo mogli in nismo smeli ogniti, ker bi nas doletela kazen samomora, kazen, po kateri bi izgubili veljavo kot sila, vredna zgodovine. Sovražnik, ki je bil zame vedno sovražnik številka ena, je Anglosaksonec; ta se bo zdaj prepričal, da dvajset let vlade v italijanskem življenju ni preteklo zaman in da jih je nemogoče zbrisati.

Vojaki vseh oboroženih sil čutijo veličino trenutka in svojih nalog, italijanski narod ima še nedotaknjene nprave moči. Menili so, da bo padel v treh mesecih. Pa je še po treh letih na nogah. Danes se sovražnik obrača proti svetlim mejam domovine, 46 milijonov Italijanov — če se ne ozremo na nepomembno odpadle — pa je v možnosti in v dejanju 46 milijonov bojevnikov, ki verujejo v zmago, ki verujejo v večno silo domovine.

***

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 4. julija naslednje 1135. vojno poročilo:

Italijanski in nemški lovci ter osne protiletalske baterije so večeraj s posebnim uspehom preprečevale napade sovražnega letalstva na središča Sicilije in Sardinije, pri čemer jim je ponovno uspelo razpršiti sovražne oddelke, preden so mogli doseči cilje, in jih zasledovati daleč na odprto morje. Nad Sicilijo so domači lovci v ponovnih zmagovitih borbah, v katerih se je odlikovala 150. skupina pod poveljstvom podpolkovnika Antonija Rezzotta iz La Maddalene, sestrelili 18 letal, nemški pa 10. Protiletalsko topništvo je uničilo nadaljnjih 22 letal in sicer 10 v Trapanju, 2 v Sciacci 2 v Augusti, 1 v Marsali in 7 okrog Cagliarija. Sovražnik je potemtakem izgubil skupno 50 letal, med njimi številna štirimotorna. Povzročena škoda v zadetih krajih je neznatna in tudi število žrtev med prebivalstvom je omejeno.

Preteklo noč je sovražni oddelek odvrget nekaj rušilnih in zažigalnih bomb na Ostia in Fiumicino, pri čemer je pozneje preletel okolico Rima. Izgube niso bile javljene. Protiletalske baterije v prestolnici so streljale zaradi zapornega ognja.

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 5. julija naslednje 1136. vojno poročilo:

Sovražni oddelki so metali bombe na Catanijo, Sciacco, manjše kraje na Siciliji ter na cagliarski okoliš. Povzročile so lahko škodo in malo žrtev.

Osnovno letalstvo je večeraj silovito prestreglo napadajoča letala ter se zapelo z njimi v hude boje. Oddelki naših lovcev so v zaporednih napadih sestrelili 25 letal, od teh 18 nad Catanijo; to so strelili lovci 4. jate. Nadaljnjih 25 letal so uničili nemški lovci. Italijanske in nemške protiletalske baterije so s svojim točnim streljanjem zbile razen tega še 10 letal.

Sovražnim izgubam, javljenim v večerajšnjem vojnem poročilu, je treba dodati še dve letali, eno je bilo zbito blizu Jonskih otokov, drugo pa v okolšu Alghera. Zadnja dva dneva je sovražnik tedaj izgubil skupno na italijanskem bojišču 108 letal po večini večmotornikov.

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 6. julija naslednje 1137. vojno poročilo:

Nemški oddelki so napadli in obstreljevali luko v Bizerti.

Kraji na Siciliji, med temi Messina, Catanija in Marsala, so bili cilj poletov in so utrpeli škodo ter žrtve v omejenem obsegu.

Osnovno letalstvo in obrambno topništvo sta učinkovito evirala sovražno delavnost. Italijanski lovci, med katerimi so se odlikovali lovci 161. skupine pod poveljstvom kapetana Porcu Giovannija iz Alessandrije, so zbili 22 letal, 15 drugih so uničili nemški lovci, 14 pa protiletalske bate-

rije. Z vojnih operacij zadnjih treh dni se štiri naša letala niso vrnila na svoja oporišča.

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 6. jul. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Iz uspešne krajevne napadalne akcije nemške pehote v odseku pri Bjeigorodu so se razvili zaradi močnih sovjetskih protinapadov v teku večerajšnjega dneva hudi boji na kopnem in v zraku, ki so se razširili do področja severno od Kurska in zavzemajo od ure do ure zmerom večjo silovitost.

Pri ponovnih napadih na obalo Sicilije so utrpeli angleško-ameriški letalski oddelki večeraj ponovno težke izgube. Nemško in italijansko letalstvo je sestrelilo vsega 51 sovražnih letal, med njimi pretežno štirimotorne bombalke.

Zadnjo noč je močan oddelek nemških bojnih letal obmetaval pristaniško področje Bizerte z bombami težkega kalibra.

Pri nočnih vznemirjalnih poletih sovražnika nad severno in severozapadno Nemčijo je nastala zaradi posameznih odvrženih bomb samo neznatna stvarna škoda.

DOMAČE NOVICE

* **Stoletnica »Novice«.** V ponedeljek 5. t. m., na god naših prosvetiteljev Cirila in Metoda, je preteklo sto let, odkar je izšla prva številka »Kmečkih in rokodelskih novic«. Urejeval jih je četrt stoletja — vse do svoje smrti — dr. Janez Bleiweis, ki je bil zaradi svojih zaslug splošno imenovan »oče slovenskega naroda«. Prva številka »Novice« je izšla v 500 izvodih. Toda že v prvem letu je narasla naklada na 1000 izvodov. Leta 1848 so imele »Novice« že 1800 naročnikov. Ni mogoče, da bi v kratkem članku opisali velikanski pomen »Novice« za probujo in izobrazbo Slovencev, še zlasti pa za razvoj našega jezika. (Podrobneje obravnava njihovo vlogo v sloven. kulturnem življenju dr. Franc Vatovec, ki piše o »Novicah« v ponedeljskem »Jutru«). »Novice« so se preživele in prenehale dne 23. decembra 1. 1902. Stopile so v zgodovino, njihovo nalogo pa so prevzeli sodobno urejevalni dnevniki in tedniki.

* **Prišli so vroči in soparni dnevi,** ki jih priroda potrebuje, da po obilnem junjskem deževju pripomore k zorenju žita, sadja in vse druge letine. Upamo, da bomo z letino zadovoljni. Opozoriti pa moramo, da se zlasti poleti in jeseni rada pojavlja griža, ker si v tem času najlaže z nezrelim sadjem ali mrtvo pljačo pokvarimo prebavila in postanemo s tem dovzetni za grižo. Za njo lahko obole osebe vseh starosti, od dojenčka do starčka. Griža je bolezen nesnage, širi se najbolj med ljudmi, ki stanujejo v prepolnih in nečistih stanovanjih. V vseh težjih primerih je treba takoj poklicati zdravnika. Če je potrebno, mora iti bolnik v bolnišnico. Oseba, ki streže, naj si po vsakem opravku z bolnikom umije roke. Bolnika je treba vsak dan vsaj enkrat umiti po vsem telesu. Uživa naj le tople jedi v majhnih obrokih večkrat na dan. Prve dni naj uživa le čaj, ki je malo sladkan. Dnevno do dva litra. Pozneje naj dobi praženo ali sluznato juho, po možnosti čokolado in borovničev sok.

* **Šestdesetletnica znane ljubljanske cerkve.** 1. julija so z veliko slovesnostjo obhajali v cerkvi Srca Jezusovega na Taboru v Ljubljani 60 letnico, kar je bila cerkev posvečena. Cerkev je bila okrašena in veličastno razsvetljena. Pontifikalno mašo je opravil lavantinski prošt dr. Maks Vraber, ki je imel tudi slavnostno večerno pridigo.

* **Nova polletjska ura v Ljubljani in pokrajini.** Od 1. julija dalje velja v Ljubljani prepoved kretanja od 23. do 5. ure, na deželni pa od 22. do 5. ure. V Ljubljani se zapró javni obrati in javne prireditve ob 22.30, na deželi pa ob 21. uri.

* **Izdaja nakaznic za tekoča goriva in mazila.** Urad za civilno motorizacijo Visokega komisarjata opozarja, da morajo od 1. julija dalje biti prošnje za tekoča goriva in mazila za motorna vozila in v industrijske svrhe predložene temu uradu najpozneje do 5. vsakega meseca.

* **Obvezno cepljenje proti tifusu v Ljubljani** je končano. Zdej lahko dobe zaščitne tablete proti tifusu vsi drugi, ki se žele zavarovati pred to nevarno boleznijo. Mestni fizikat na Krekovem trgu brezplačno deli do 12. julija vsak dan od 8. do 9. ure tablete.

* **Na Verdu pri Vrhniki** bodo končno le dobili vodovod. Res ga zelo potrebujejo, saj ga že 16 let gradijo. Zajeli bodo vođo nad vasjo v gozdu pod progjo. Že davno so ugotovili, da je tu dobra pitna in zdrava voda.

* **Lep življenjski praznik je praznoval** te dni urednik »Slovenca« g. Viktor Cenčič. Obenem s 60 letnico rojstva je praznoval 40 letnico novinarskega dela. Znan je po svoji ljubeznivosti, marljivosti in šaljivosti. Priden je tudi v stanovskem združenju, saj je že nad 10 let podpredsednik Društva novinarjev v Ljubljani. Želimo mu še mnogo zdravja!

* **Smrt v Ribnici.** Pretekli petek je v Ribnici umrla gospa Malči Srebotnjakova, so-proga daleč naokoli znanega lesnega trgovca. Zapustila je sina Vaneta, abiturienta, v Beogradu hčerko gospo Boženo, v St. Rupertu sredi Savinjske doline pa priletnega očeta Jurija Turka. Pokojnica si je ustvarila z možem ponosno in lepo domačijo. Smrtjo je ugrabila vse prezgodaj. — Nadalje je umrl v Ribnici v 90. letu svoje starosti g. Marko Burger, ki je bil polnih 65 let usnarj in posestnik ter dolgoletni načelnik trga Ribnice. Pokopali so ga v torek dopoldne. Časten jima bodi spomin, žalujočim pa naše iskreno sožalje!

* **Ivan Zupancič** f. Star nekaj nad 70 let je umrl v Ljubljani šolski upravitelj Ivan Zupancič. Bil je iz rudarske hiše v Idriji, maturiral pa je pred 50 leti na učiteljsku v Ljubljani. Služboval je v Hotiču, na Kolovratu, pri Sv. Vidu nad Cerknico, celih 18 let je bil učitelj v Ratečah na Gorenjskem, potem pa je spet dolgo dobo 13 let preživel v Preserjih pri Ljubljani, kjer je bil upokojen. Dobrega moža so povsod spoštovali. Pokopan je bil pretekli petek pri Sv. Križu.

* **Smrt starega lovca.** V Kranjski gori je umrl v 76. letu po kratki in težki bolezni daleč naokrog znani nadlovca Miha Ojca. Bil je oče 16 otrok, od katerih jih je 11 še živih. Lovsko službo je opravljal, dokler ga ni bolezen položila v posteljo.

* **V Orehoviču** je umrl po krajši bolezni v starosti 77 let daleč naokrog znani trgovec in gostilničar Jože Novak. Pokopali so ga 29. junija.

* **Čas nabiranja poletnih gob je tu.** Doba pomladnih gob, smrčkov in hrčkov, je že za nami. Zdej se dobe poleg zlahnega gobana tudi brezov goban ali deč, hrusevka ali pečurka, poprova mlečnica in nekatere golobice. Sevé se pa pojavljajo tudi strupene gobe, zlasti med golobicami. Vseh golobic je blizu 100 vrst, vendar ni mogoče zamenjati užitnih z neuzitnimi. Vse užitne golobice so namreč sladkega okusa, kakor surovi orehi ali mandlji, dočim strupene ali neuzitne golobice zapečejo na jeziku. Takšna pokušnja je merodajna e d n o l e pri skupini golobic, ne pa tudi pri drugih strupenih gobah. Bodite torej pri nabiranju gob previdni!

* **Rejci malih živali v Trebnjem** so imeli v nedeljo v šoli ustanovni občni zbor društva »Mali gospodar«. Z novim društvom si bodo dolenski rejci medsebojno pomagali in posamezne pasme izboljšali. Pripravljali odbor so vodili gg. Kobal, Vidmar in Ostrovrtnik. Želimo društvu mnogo uspehov, saj so dolenski kraj idealni za rejo malih živali.

* **Novo cene sladkorja.** Visoki komisar je določil nove cene za sladkorno sipo. Cena znaša v prodaji na debelo za 100 kg 900 lir, v nadrobni prodaji pa za 1 kg (vključno javne dajatve) 9.40 lir.

* **Na ljubljanskem živilskem trgu** je življenje zdej vsak dan živahno. Dovož blaga na zelenjadni trg je letos boljši kakor lani. Polagoma prihaja za orešnjami in borovnicami na trg različno zgodnje sadje. Vendar bo trg dobro založen s sadjem le, če bo dober dovoz z Dolenskega in iz drugih pokrajin. Gospodinja se tudi nadejajo, da bo letos dosti gob. Novi krompir je kajpada tudi že na trgu. Prvi paradizniki, kumare, buče, grah — vse to gre ljubljancem v slast.

* **V Cerknici** se prebivalstvo pripravlja na birmo, ki bo v nedeljo 18. julija. Dan prej, v soboto, bo birma v Begunjah. — V Cerknici so se pred dnevi pričela gradbena dela na novem cestnem odseku, kjer bo odpravljen nevarni turkovi ovinek. Tu se je zgodilo že mnogo prometnih nesreč. Pri delu je zaposleno večje število delavcev in bodo dela kmalu končana.

* **V zvonik cerkve v Nemški vasi** je ob nedavni nevihti tresčila strela. Raznesla je strelovod in vrta v cerkev, kjer je razbila dva oporna stebra in poškodovala notranjost cerkve. V tem času sta bili v cerkvi dve ženski. Od strele okrušeni kamen je zadel Nežo Češarkovo in ji zadal globoko rano na nogi.

* **V Telčah pri Mokronogu** so partizani v ponedeljek, 28. junija, zažgali osnovno šolo. Domačini so si zamz prižadevali, da bi jim ostalo lepo poslopje, v katero so vložili mnogo truda in žrtev. Spet je zgorelo edino kulturno središče majhne slovenske vasi.

* **VELIKE POVEČANE FOTOGRAFIJE** po vsaki sliki izdeluje lično in solidno foto BEM, LJUBLJANA, Wolfova 6.

Jože Krapš:

Njeno prijateljstvo

Mračnega poletnega dne, ko so nad pokrajino viseli težki, svinčeni oblaki in je bila cesta vsa raztrgana in blatna, se je pripeljala v vas. Vozili so mimo prvih hiš in iz kovačnice tik ceste se je razleglo razbijanje kladiv po nakovalu. Z roko je segla po platneni zavesi poštnega omnibusa, jo odgrnila, da se je odprl razgled na vas. Nizke hiše, tupatam nekaj dreves, je šlo mimo, potem pa se je prostor med hišami nenadoma razširil in voz je obstal. Nad vrati večje hiše je visela jajčasta tabla: znamenje pošte. Voznik je stopil z voza in malomarno dejal:

»Na cilju smo.«

Mala učiteljica, črnih oči, ki so sijale izpod okusnega klobuka sivkaste barve, se je dvignila na sedežu; z drobno, belo črtico je segla po torbici, ki ji je med vožnjo ležala na kolenih.

»Še košaro prosim,« je rekla vozniku. Kopica otrok je buljila vanjo, kakor da jo hoče pojesti z očmi. Voznik je vzel z voza precej veliko košaro in ji jo je položil k zidu. Plačala je vozilno in se ozrla po trgu, obdanem od nizkih hiš, nad katerimi se je dvigala cerkev, veliko, močno poslopje, kakor da hoče reči: Glejte me, kako sem velika in močna! Kaj ste vi nasproti meni?

Učiteljica je gledala cerkev, hiše in ljudi, ki so hodili mimo. Stala je ob zidu poštnega poslopja, kakor se jmar s svojo robo in čakala, da pride kdo in ji pove, kam naj gre. Kopica otrok, ki jo je ob prihodu požirala z očmi, se je manjšala. Razbežali so se na vse strani ti kuštravi paglavci, dva ali trije so se obesili na poštni voz, ki je odzdrdal dalje. Pred učiteljico je ostal le eden, slabo dečko. Ko ga je vprašala, kako mu je ime, se je obrnil in odšel za drugimi. Učiteljica pa je ostala sama s svojimi mislimi: Čudni ljudje so tu! Nikogar ni, ki bi jo sprejel in ji pokazal šolo, stanovanje upravitelja... Upravitelj! Kje je? Saj mu bo vendar znano, da pride... In... se je tu ena moč... učiteljica je, kolegica... Sprejeta naj bi jo ona!

Tedaj je prišel po blatni cesti mlad človek v čedni, dasti že obnošeni obleki, s črno kravato pod vratom. Šel je mimo nje in pogled mu je ušel na potno košaro ob zidu. Ustavil se je in rekel prijazno:

»Oprostite, niste vi naša nova učiteljica?«

»Sem.«

»Ste? Dovolite, da se vam predstavim...«

In mala učiteljica je čula ime mladega človeka, ki jo je, tujko, prvi nagovoril. Bil je uradnik v tovarni, pol ure iz vasi.

»Gospodična, pokažem vam, kje je šola, če dovolite...«

Hvaležno je naklonila glavicco, on pa je prijel košaro, jo potežkal, kakor bi hotel s to kretnjo oceniti njeno vsebino.

»Lahko greva, če želite. Drugega niste imeli?«

»Ne. Boste vi nesli?«

»Seveda. Saj ni težko.«

»Hvala. Malo je. Za prvo silo sem vzela s seboj.«

Zavila sta po blatni cesti, mimo potoka do šole. Nizka je bila, kakor ostale hiše. Ko sta prestopila prag in so po temalni veži odmevali njuni koraki, so se nekje v ozadju odprla vrata in ženska je stopila na prag.

»Kam ste namenjeni?« je vprašala.

»K gospodu upravitelju. Učiteljica sem, imenovana na to šolo...«

»Oh... vi ste,« je rekla ona in stopila korak naprej. »In nihče vas ni pričakal na pošti, kajne? Saj ste prišli s poštnim vozom? Oprostite... gospod upravitelj... malce bolan je... leži... pa lahko kar vstopite. — Nismo vedeli, kdaj pridete... zares ne. Jaz sem tudi učiteljica. Zelo me veselil...«

Povedala je svoje ime, pogledala novo tovarišico in človeka, ki je stal tik nje s košaro v rokah.

»Sobico smo vam pripravili,« je hitela. »Sicer ni bogve kaj... tudi ne blizu šole. Pa kaj hočete, samo da je. Tu je tako težko dobiti stanovanje... Skoraj tako, kakor v mestu. Izvolite, prosim, naprej, da vas prestavim upravitelju!«

Oni mladi človek se je poslovil.

»Saj se kmalu kaj vidimo,« je rekel, ko se mu je zahvalila. »Sami boste. Vas nima nikake družbe. Saj mi boste dovolili, da pridem časih v vašo družbo... Vas bom že našel...«

»Gotovo,« je izpregovorila. Šele ko je odšel, se je zavedela: Kaj si bo mislil o nji! Vidita se prvič in že mu obljublja družbo...

Pustila je košaro v veži in odšla k upravitelju.

Sedela je v sobi za tuje, majhni, a dokaj prijetni sobici gostilne, kamor je hodila jest opoldne in zvečer. Zajtrik si je kuhala sama. Po večerji je časih posedela in se zamislila nazaj v čase, ko je še študirala. Ta leta so bila zanjo usodna. Mlada in naivna, kakor je tedaj bila, je spoznala človeka, ki pa ni bil vreden mehke, tople njene ljubezni in ni imel čuta in smisla za ideale, ki jih je gojila v svojem srcu. Bil je človek, kakršnih premore današnji svet v obilju. Imel je lep obraz, tujne laze in kodre, ki so mu padali preko čela lile slap. Otroško čiste duše je iskala v njegovih. Ali fant ni bil tak, kakršnega so zahtevale sanje mlade preparandistke. Letu spoznanja je sledilo leto razočaranja in konec znanja je bil, da so nji-ju pota šla narazen... Od tedaj je ostajala sama, zaprta vase, z madežem sveta na svoji duši. Vendar, kljub samoti, ki ji je bila vsakdanja hrana, je tlela v njenem srcu želja po prijateljstvu, čistem, plemenitem prijateljstvu.

Vrata sobice so bila napol odprta. Tam v drugi, večji sobi je sedela pri mizi družba in kvartala. Gledala je to družbo in karte, ki so padale iz rok, poslušala opazke in dovtipke, ki jih je rodilo napačno igranje. Bili so zagoreli ti obrati in žuljave roke so metale karte. Tedaj ni čutila samote.

Med vrati se je pojavila postava. Učiteljica je je spoznala. Pred njo je stal mladenič tamo prvega dne.

»Ste sami, gospodična?«

»Naasmehnila se je in zardela.«

»Sama, gospod.«

»Ali dovolite, da prisedem?«

»Prosim!«

»Kako vam ugaja kraj?« je vprašal in sedel njej nasproti. »Gotovo ne, ker ste navejoni na to sta.«

»Hvala. Zadovoljna sem. Vi niste?«

»Odkrito povedano: nisem. Več ko leto dni bivam tu, ali kakor da sem prišel včeraj. Saj ne rečem, vas je lepa in dolina je lepa, ali nekaj ni lepo: samota... Samota je strašna!«

»Torej samevate tudi vi?« je pralaša.

»Samevam, res. Imel sem mater — sin edinec, očeta sem izgubil v vojni. Mati me je študirala. Sredstev je bilo malo, borna pokojnina po očetu in s težavo sem se preri skozi osem let. Ko sem maturiral na gimnaziji, mi je povedala, da nima ničesar več... Vseučilšče je ostalo spomin na lepe sanje. Udal sem se v usodo in si poiskal službe. Dobil sem jo, tu v tovarni. Čez mesec dni mi je umrla...«

»Oh,« je vzdihnila učiteljica in se ozrla v njegovo črno kravato.

»Z njo mi je umrlo vse. Edino bitje na svetu, na katero sem bil vezan z vso dušo. Sam sem ostal. Iščem pa si prijatelja, ki bi me razumel.«

Mladenič je utihnil. Ko je čez čas dvignil glavo, sta se srečala nji-ju pogleda. Zdelo se mu je, da so se njene oči razširile in da igrajo v njih solze.

»Tudi jaz iščem prijatelja, gospod...«

»Tudi vi, gospodična? Glejte, dve ubogi, osamel duši... Ne bodite hudi in ne vzemite mojih nadaljnjih besed za vsiljivost... Malo časa se poznavam... ali vzlic temu... nekaj hočem reči, bolje prositi: bodite mi prijateljica!«

»Prijateljica?« je vprašala narahlo.

»Prijateljica, da. Glejte, gospodična, ko sem vas videl onega pustega, deževnega popoldne, ko ste stali pred pošto in ni bilo nikogar, ki bi vam pokazal pot, sem vas spoznal... Iz vaših oči sem bral željo po dobri duši, ki bi vam bila v pomoč. Ali se motim?«

»Ne motite se, gospod. Tisti trenutek sem čutila samoto bolj nego kdaj, želim si v resnici človeka, ki bi mi stal ob strani v težkih urah, ali bojim se...«

»Česa, gospodična?« je vprašal mehko.

»Bojim se... ah, ne... čemu bi vam pravila...«

In položila si je roko na čelo.

»Povejte, prosim vas!« je rekel. »Morda se bo- jite, da bi slišali oni, ki kvartajo?«

OBSEDENEC

NAPISAL L. DOUGLAS

Roman iz zdravniškega življenja

2

Toda kolikor je tudi Hudson rad videl naraščajočo poljudnost svoje mlade žene, poljudnost, ki se je izražala v večji družabni dejavnosti, vendar te nove dolžnosti niso mogle okrepi- ti utrjene žile, ki je delala Pyleu skrbi.

»Vodja je videti trdnejši, kaj ne?« je dejal Jennings.

»Začasno,« je menil Pyle. »Živčevja ne pozdraviš s poznim ponočnim delom. Bojim se zlomala.«

Pogosto se je dr. Hudson pripeljal na »Skalnati vrh« s kakim tovarišem, ki ga je obiskal, kajti zdaj klinika Brightwood ni privabljala le bolnikov od blizu in daleč, marveč je postala romarski kraj znanstvenikov, ki so se ukvarjali z možgansko kirurgijo. Kako čudno podobni so si bili vsi ti možganski kleparji, ki so prihajali z vseh strani sveta! Zamišljeni, razmišljeni, največ v štridesetih in petdesetih letih, malokdaj se smehljajoči se, nesposobni za lahak razgovor, pogosto grobi.

Zvesta postarna dvojčka sta čuvala »Skalnati vrh«. Perry Ruggles, trdih kolen, kosmatega grla in zvest kakor pes, je popravljaj motor čelna in hodil ribarit. Marta, dvojčkova sestra, je pa prešivalava odeje in prikrivala molčečemu Perryju pustošenja razbrzdanega jelena, katerega je vzgajala.

Vsako soboto okrog pol pete ure se je Marta, ko se je bila prepričala, da je doktorjeva spal-

na srajca pripravljena na njegovi postelji, namestila pred oknom sončne sobe; tiščala si je prste na zobe, zvesto želeč, da bi zagledala na ovinku ceste rumenkast oblak prahu in blišča- nje svetlega niklja.

Ko je zaškripal prod pod težkimi kolesi, je skočila k vratom, da jih na stežaj odpre, radejaje se, da prihaja doktor sam, ali če ni sam, vsaj s kakim moškim. Počutila se je v zadregi pred mlado gospo Hudsonovo, katere lenota je je spominjala nekega izleta na rojstni dan, ko je bila stara devet let...

Na širokem podstavku kaminčka v »orožarnici« je spoštovanje vzbujajoča vrsta srebrnih pokalov pričala, da Wayne Hudson ni bil nič manj vešč v športnih igrah kakor v kirurgiji.

Med trofejami na kaminu je bil tudi potem- nel pokal s tremi ročaji, nagrada, ki jo je dobil dr. Hudson, ko je prvi preplaval milio v prvih časih svojega šolanja.

»Ali še plavate?« so ga izpraševali.

»Da, redno.«

»Vas zabava?«

»Da... dobro mi stori.«

»Da si ohranite vitkost?«

»Morda. V vsakem primeru, dobro mi stori.«

Časih so se njegovi gostje duhovito šalili nad preveliko razboritostjo svojega atletskega gostitelja; kajti predmet, ki je v »orožarnici« naj-

bolj vzbujal pozornost, je bil ne ravno lep aparat za kisik, ki so ga uporabljali pri reševanju v pristajališču in vzdolž morskoga obrežja.

»Kaj je to?«

Hudson je kratko pojasnil.

»Kaj delate vi s tem?«

»Oh, kdorkoli utegne pasti v vodo.«

Bilo je dovolj jasno, da doktor Hudson ni rad odgovarjal na vprašanja o plavalnem spor- tu. Bog vedi, čemu ne, se je vpraševal gost, Perry Ruggles bi mu lahko to pojasnil, ako bi hotel. Preživeli so nekoč uro velikega strahu v »Skalnatem vrhu«, tu ob ozkem obrežju. Niti Marta tega ni vedela. In ko je kasneje šel plavati, je dr. Hudson vzel seboj aparat za kisik ter razložil prestrašeno Perryju, kako je treba ravnati z njim. Perry se je poslej bal te stvari, ki je bila podobna strašni prikazni. Slu- til je, da se bo moral danes ali jutri ukvarjati z njo, in ta odgovornost je porajala neprestano in neumiljeno grožnjo, ki ga je mučila in mu poneč ni dala spati. Tisto popoldne je neokret- ni čuvaj govoril s kirurgom kakor človek s človekom, brez zadržka. Da mu že nihče ni povedal v obraz, da je neumen, in doktor je dostojno sprejel ta naziv.

»Morda sem res nor, Perry,« je dejal dr. Hudson resno. »Na vsak način si zapomnite, da zaključka od zgoraj kontrolira kisik: ako bi se zgodilo, da bi morali uporabiti aparat, ostanite mirni in ne pozabite tega!«

Ko so mnogi odličniki iz kirurških krogov v najrazličnejših mestih nekega nedeljskega jutra v začetku avgusta brali na prvi strani časopisov novice o smrti dr. Hudsona, slovitega kirurga iz Detroita, ki se je dan prej utopil pedaleč od svojega letovišča ob jezeru Saginacku, so se spominjali svojih kratkih in največkrat burnih

»Ne,« je dejala. »Povem vam, kako sem iskala prijatelja. Ne čudite se. Studirala sem v samostanu; kamor ne sme življenje. Na ulici sem spoznala človeka, mladega moškega. Imel je obraz, kakršnega so želele moje sanje. V temno, enolično življenje med zidovi je posijalo sonce. Gradila sem gradove, ki jim bom gospodarica jaz — in on. Ali čimbolj sem ga spoznavala, tembolj se mi je zdel daleč, namesto da bi bil blizu. Nasledel sem zvedela, da nima duše, da je samo moški, samo stroj. Moje življenje je bilo ranjeno. Stala sem na križišču dveh cest. Vedela sem, da ta, po kateri sem hodila do sedaj, vodi v prepad. Sklenila sem, da krenem s tem na drugo, stranjsko... Dasi je bila rana težka in moči slabe, sem stopila na pot, ki me je vodila v samoto. Tako. Zgodba je kratka.«

Mladenč je poslušal njeno pripovedovanje.
»Hočem vam biti prijatelj, gospodična Anica!«
Stresla se je. Gospodična Anica ji je rekla? Ali ni tako rekli oni v prvih dneh? Pogledala je uradniku v obraz. Ne, to ni on! Oči tega so mehke, otožne, oči onega pa so bile svetle, nagajive... In iz tistih nagajivih oči je pogledal vrag... Še je zrla v blede obraz mladenčiča, sedečega ji nasproti, pogled ji je šel z obraza na črno kravato pod vratom... To je spomin na mater, ki jo je ljubil... Da, to ni oni iz ulice...
»Bodite mi prijatelj!« je rekla vdano.
»Mi zaupate?« je vprašal.
»Zaupam.«

Dvignila se je in pogledala na uro na steni.
»Kasno je že.« —
Ko mu je pri slovesu ponudila roko, je rekla:
»Obiščite me, kadar vam drago.«

Obiskal jo je večkrat. Sedela sta pri mizi v njeni mali sobici za vasjo in pila čaj, ki ga je skuhala na samovarju. Pogovor jima je tekel o knjigah, o umetnosti. Včasih je vzela v roke violino in zaigrala nežno pesem.

»Violina,« je rekla večkrat, »mi je tovarišica v tej sobici. Če sem vesela, se veselji z menoj tudi ona: nasprotno pa v težkih urah joka z menoj.«

Tekli so dnevi, minilo je leto, odkar je prišla v ta kraj. Prijateljstvo med obema se je utrdilo, se razcvetelo in rodilo svoj sad: ljubezen. Spoznala sta se dodobra, sorodni duši sta se strnili v eno samo. V cerkvi, oni veliki cerkvi, visoko nad hišami je našla konec pričujoča zgodba o prijateljstvu.

KAKO BI NE VEDEL

— Ali veš, kako pravijo človeku, ki tiči neprestano v gostilni? — nahrulil žena moža, ki se je vrnil pozno po noči domov.
— Seveda vem, — natakari!

NIKDAR DOVOLJ

»Pivo, pravijo, da je prav tako redilno kakor kruh.«
»Beži no! Kruha imaš brž dovolj, piva pa ne!«

pogovorov o plavanju, ko so bili gostje v »Skalnem vrhu«.

V Settleu je dr. Herman Bliss, ko je pri zajtrku bral strašno poročilo svoji ženi, dodal na njene pripombe:

»Draga moja, to ni samo jako žalostno, temveč tudi jako čudno!«

Na vprašanje, naj ji pojasni te besede, ji je pripovedoval, kaj se je bilo zgodilo, ko ga je nekega dne obiskal v njegovi hiši ob jezeru, ter sta se pogovarjala o gostiteljevi zabavi v vodi.

»Misliš, da je nosil v svoji duši nejasno slutnjo o tem, kar ga je čakalo?« je vprašala gospa Blissova.

Mož je stisnil ustnice in zmajal z glavo.
»Ne verjamem dosti v te teorije,« je dejal malo prepričljivo.

»Toda nekoč si mi dejal, da je bil dr. Hudson vidovit!«

»To sem le tako rekel, Grace. Nihče ni vidovit. Pač pa je bil dr. Hudson izredno občutljiv.«

»Toda zakaj je na vsak način hotel plavati, ako se je bal vode?«

»Brez dvoma pray zaradi tega. Nikdar nisem poznal bolj nepotrpeživega človeka, ki bi se raiši kakor on osvobodil vsakega strahu.«

»Po podobnem sklepanju,« je omenila gospa Blissova, »bi moral torej tudi skočiti v prepad, ako bi čutil strah pred njim.«

»To ni isto! Tu je šlo za stvar, ki si jo je s spretnostjo in sigurnostjo lahko podvrnil. Nemara ga je zgrabil krč... med plavanjem. Strah se mu je zajedel v misli. Vedno se je čutil tako nenosnega da je živel v popolni svobodi duha... Toda vedel je, da se krije v njem neki strah! In ni bil več sam svoj gospodar dokler je ta strah domoval v njegovi duši. Tako je torej sklenil spoprijeti se s svojim nasprotnikom. Mislim, da je treba na tak način razlagati to reč.«

Ženski vestnik

Grah, njegova svojstva in različna priprava

Grah je zaradi prijetnega okusa, bodisi svež ali konzerviran, zelo priljubljeno sočivje. Da se njegova tečnost poveča, mu pridevajo praktične gospodinje korenje, (čigar sladkoba se spoji prijetno z grahovo), ali pa špargelj in mavrahe.

Glavni pogoj za dober okus graha je, da se uporablja kolikor mogoče svež. Čim krajši je čas med trganjem in pripravo, tem mehkejši je. Če dva dni izgubi že precej na okusu, ker se sladkor spremeni v škrobovo moko. Tedaj čutimo, da grah ni več tako slaček, ampak ima bolj močan okus. Tudi vkuhani grah mora biti kolikor mogoče svež. Če vzameš pri vkuhanju dva do tri dni starega, se to takoj pozna; grahova voda ni čista, ampak kalna, kakor da bi bila z moko pomešana. Na okusu to brž čutiš. Ako je grah nepokvarjen, nalij sveže vode in dodaj malce sladkorja. Veliko gospodinj kuha grah, kakor drugo sočivje z juho ali vodo in ga napravijo z v masti dušeno moko, gostosočnega, začinijo ga pa s peteršiljem. Za sočivje vzamejo drobna zrna, za juho pa debelejša.

Izborna grahova mečkanina (piré) je sledeča: Grah uduši z vodo in maslom počasi, da postane mehek, pomešaj ga večkrat. Pretlači ga skozi sito, kuhaj močnik z nekoliko juhe in prideni dva jajčja rumenjaka, (katera si — če moreš — stepla v kisló smetano). — Izvrstno juho dobiš s perutnino ali telečjim mesom.

Francoska kuhinja nudi za poletje grah s slanino. Tam zrežejo 300 g slanine na drobne kocke in jih speko, da postanejo rumenkaste. Nato jih vzemó iz ponve in zarumenijo v masti dve žlici moke ter zalijejo z juho ali vodo. Denejo potem v prežganje 1 kg graha in kocke, dodajo še nekaj čebule, popra in sesekanega peteršilja ter pustijo, da se grah mehko skuha.

Zelen grah z novim krompirjem je tudi zelo okusna jed. Na 1 kg graha vzemi 20 do 25 srednje velikih krompirjev, katere lepo olupí. Pristavi krompirje in grah v vroči, nekoliko osoljeni vodi, dodaj srednje veliko čebulo in šop peteršilja ter pusti, da se počasi mehko skuha. Lahko pristaviš krompir 10 minut prej in nato prideneš grah. Ko je kuhano, odlij vodo, vzemi čebulo in peteršilj proč, stresi sočivje v pogreto skledo in zabeli z maslom.

Zelo fina jed je grah z maslom in sladko smetano. Toda... nu, recept lahko povemo: vzemi 8 dkg masla, zmešaj ga z 1 žlico moke in raztopi to zmes v ponvi, pridaš ¼ do 1 kg graha in ga duši počasi, pri tem večkrat stresi ponev.

Ko je grah mehak, primešaj 1/5 do ¼ litra sladke smetane in dodaj nekoliko sladkorja, pusti, da ostane močno vroče, a ne kuhaj več.

Zelo razširjena navada je, kuhati grah v štroču. Zveži stroke v snočice, kakor šparglje in jih kuhaj v močno soljeni vodi. Skuhane položi na vroč krožnik in zabeli z vročim maslom. V ostalem pa o grahu ni treba dajati preveč receptov. Vsaka dobra gospodinja ga zna pripraviti po lastnem okusu.

Za kuhinjo

Goveja juha ne postane kislá, zlasti velja to za bolj vroče dni, ako vodi, v kateri se kuha meso, ne primešaj drugega kakor potrebno sol. Zelenjavo, ki se dodaja navadno juhi, da ima prijetnejši okus, skuhaj v malo vode posebej. Prilij zelenjavasto vodo juhi, ko je že gotova. Mesna juha, ki jo kuhaš na ta način in je pokrita z mastno plastjo, shranjena na hladnem prostoru, ostane dolgo uporabna in dobra.

Zrezek iz cvetače. 30 dkg kuhane cvetače dobro odcedi, fino sesekljaj, zmešaj dva rumenjaka, dodaj žlico sesekljane peteršilja, sesekljane gobe ali skuhan zelen grah in cvetačo, zabeli z juhino začimbo in z dvema žlicama parmezana, strdi vse s kruhovimi drobtinami. Čez ¼ ure napravi na deski z moko potresene zrezke, obrni jih previdno v raztepenem jajcu in drobtinah ter jih speci v masti.

Špinačni cmoki. Zmešaj 60 dkg kuhanega krompirja in zmešaj z nekoliko naribane čebule, soli in ¼ l sesekljane špinače, lahko dodaš 1—2 žlice mleka, testo lahko strdiš z drobtinami. Iz tega se napravijo enako veliki cmoki, katere kuhaj 12 do 15 minut v slani vodi. Položi jih potem na segreto skledo in polij z vročo mastjo.

Drobni nasveti

Mleko — sredstvo proti zastrupljenju krvi. Čestokrat se dogodi, da se kdo zbede s peresom, ki je bilo v črnili, pa si na ta način lahko zastrupi kri. Prav tako se lahko zastrupiš s šivanko ali gorečo vžigalico. Zastrupljeno mesto hitro oteče in boli. Pri tem pomaga preprosto sredstvo, mleko. Seveda, če ga imaš. Treba je vtakniti otekli prst ali roko v mleko, ki se od otekline kmalu segreje; zato je treba mleko večkrat menjati. Bolečina kmalu odneha in v teku ene ure mine nevarnost zastrupljenja.

Nepotrebno pospravljanje si lahko prihraniš, ako si postaviš poleg šivalnega stroja papirnato vrečo, če nimaš druge košarice. Kar niti odtrgaš in krp zavreš, deni vse sproti v vrečko. Prihraniš si ne samo ostanke, temveč tudi precej pometanja in pospravljanja, ki se nabere, kadar kaj šivamo.

Sardelna juha. Napravi iz treh žlic masla in moke dobro prežganje, dodaj dve ali tri lepo osnažene in sesekljane sardele ter duši. Prilij po potrebi mrzle vode, osoli, okisaj z limono in pasiraj skozi sito juho, ki se je kuhala še četrt ure. Raztepi vanjo jajce in serviraj s praženimi rezinami.

Časopisje je pisalo podrobno o čudnem naključju, ki je hotelo, da si je njegov aparat za kisik, ki je bil v doktorjevi vili, izposodil nekdo na drugem koncu jezera prav v tistih usodnih trenutkih, ko bi ga bil doktor sam potreboval.

Nekaj sto metrov od obale je mladi Robert Merrick ki je bil sam v svojem čolnu, padel v vodo.

»Biti je moral pijan,« je ogorčeno pripomnil dr. Bliss.

»Kaj takega se ti ne more prigoditi, ako nisi pil.«

Nekaj razburjenih kopalcev, ki so vedeli, da ima dr. Hudson v svoji vili aparat za kisik, je steklo ponj in po eni uri junaških naporov se jim je posrečilo, da so spravili utopljenca k zavesti.

V članku je bilo zapisano, da bi se bil dr. Hudson lahko rešil, ako bi mu bil aparat za kisik nemudno na razpolago. Ko je čuvaj Perry opazil, da se je njegovemu gospodarju pripetila nesreča se je neutegoma podal z barko za njim, se potopil v vodo ter privlekel onesveščenega zdravnika iz vode. Perry se je obupan vračal s svojim tovorom proti obali Windymere ter je veslal, dokler mu niso pošle moči. Nekaj majhnih bark, ki je opazilo njegove signale, mu je pohitela naproti; našli so ga krčevito jokajočega nad negibnim truplom svojega gospodarja dr. Hudsona, medtem ko se je njegov čolnček oddaljeval od svojega cilja.

»Robert Merrick je bil edini sin pokojnega Clifforda Merricka in njegove žene Maxine. ki je trenutno v Parizu,« je Bliss nadaljeval razlaganje članka. »Mladenč se je bil prav ta dan vrnil s svojega dolgotrajnega obiska pri materi, potem ko je odpotoval v tujino ne da bi bil utegnil prej končati zadnje semestre univerze. Vrh tega je bil opisan kot nečak Nikolaja J. Merricka, ustanovitelja (v pokoju) in

glavnega delničarja Axion Motor Corporation, s katerim je živel na posestvu, imenovanem »Windymere.«

Se neko drugo naključje je sovpadalo s tem dogodkom. Tamkajšnji zdravnik je, meneč, da je rana na mladeničevi glavi take narave, da je sam ne bi mogel zdraviti, poslal mladega Merricka v brightwoodsko bolnišnico.

»Kaj neki poreče fanté, ko bo izvedel, za kakšno ceno je bilo rešeno njegovo življenje?«

»Da«, je dejal zdravnik, »ta mladi paglavec, ki mu je oče umrl in mu mati živi v Parizu, ki mu je stric milijonar v pokoju in ki se da pri belem dnevu strmoglaviti iz čolna... mislim, da bo prižgal vžigalico ob posteljni stranici in zamrmlal: »Česa mi ne poveste!«

DRUGO POGlavJE

Nalahko in previdno sta dve bolničarki potiskali posteljo mladega Merricka gori na teraso, kajti bil je izčrpan po borbi s pljučnico, ki je nastopila zaradi predolge uporabe aparata za kisik v nevesčih in razburjenih rokah.

»Ne bo mu škodovalo,« je bil rekel dr. Watson, »in tam zgoraj je vsaj prijetna hladna sapica.«

Ko sta tihi spremljevalki namestili ležišče v pregradek, nekoliko ločen od skupnega prostora rekonvalescentov, ki so imeli skoraj vsi tako kakor on obvezane glave, sta se naglih in lahkih korakov oddaljili.

Njun beg je še povečal Merrickovo zmedenost. Prejšnji dan si je bil skušal s slabim vremenom razložiti vztrajno molčečnost teh, ki so mu stregli. Ako so bili zdravniki surovi in kratkih besedi in bolničarke čemerne in zadržane. so bili bolniki jezljivi. Vsi slabe volje... kaj naravno!

In vendar je bilo videti, da teži bolnišnico

Zivali, ki pri nas izumirajo

Pomenimo se danes o tistih živalih, ki se pri nas vedno bolj redčijo. Preden jih naštejemo, naj omenimo vzroke, zakaj je nekaterih živali od leta do leta manj. Povod daje gotovo človek in sicer deloma hoté, deloma nehote. Slepa lovska strast, ki je gotovo prav nečedna lovska lastnost in se največkrat pojavlja baš pri nelovcih, je glavni vzrok, deloma pa tudi kultura, ki obvladuje najskrivnejše kotičke zemlje in uničuje, kar je ustvarila priroda.

Vse živali, ki donasajo človeku količkaj dobička, tako domače kakor divje, so odvisne od njegovega gojenja. S tem je seveda pokopana prava romantika lovskega. Vzemimo na primer našo srnjad. Če bi je človek ne podpiral v hudih zimskih dneh, bi bila že davno izumrla. V davnih letih, ko je bilo v gozdovih še dosti podlesja, je imela srnjad dobra skrivališča in tudi več hrane kakor pa sedaj, ko moderno gozdarstvo iztreblja grmičevje, rastoče v visokem gozdu. Odkar gospodarji žaga, posebno moderni farmeniki, so se gozdovi spremenili v parke; vsako drevo ima predpisan prostor, kje mora rasti. V takih gozdovih ni hrane, človek jo mora živali šele donati. Ako pa se prikladijo volkovi, katerih človek ne more zatreti kljub modernemu orožju, žival ne najde pravega zavetja in že zopet ji mora pomagati človek.

Še bolj so navezane na človekovo pomoč jerebice in fazani. Če bi jih ne gojili, bi jih poznali le še iz knjig in iz muzejev. Podobno se godi zajcu. Mnogo živali je nadalje, ki jih človek sicer ne goji in ne krmi, pač pa jih čuva s strogimi predpisi, ki točno določajo, po kakih pogojih jih smeš loviti in kdaj. Najbolj izpostavljene pa so bile do zadnjih let tiste živali, ki človeku ne nudijo posebno velike, ali boljše rečeno, vidne koristi in pa tiste, ki mu tuptam povzročajo kako škodo.

Kosmatinec v kočevskih gozdovih

Med te spada na primer medved. Ubogi kosmatinec, kakšne grehe so mu napravili! Ker je res pravi orjak in človeku nevaren — toda samo, če je izzvan — so ga preganjali, tako da so ga zatrli že skoraj popolnoma. Kaj malo krajev na svetu je še, kamor bi mogli pokazati, da tam prebiva gozdni velikan, ki prav za prav ne povzroča nobene škode človeku. Tako je znano, da se živé medvedje v Dolenjskem in Notranjskem, kjer ne pasejo ovac in koz, samo od sadežev, korenin, zelišč in žuželk. Domačih živali nimajo priložnosti napasti, človeku pa se umaknejo na veliko razdaljo. Največ medvedov je bilo pred sedanjo

vojno v obsežnih kočevskih gozdovih, kjer jih je posebno čuval knez Auersperg in še nekateri drugi zakupniki lova. Pred leti pri nas skoraj že popolnoma izumrla žival si je precej opomogla in smo računali, da imamo v Sloveniji okoli 30 stalnih medvedov.

Neusmiljeno preganjani jazbec

Prav hitro pada število jazbecov. To se opazuje lahko po raznih lovskih statistikah in pri prodaji kož. Lepa živalca ima poleg precej težkih življenjskih pogojev tudi hude sovražnike, ki jo obsojajo kljub majhni škodi in velikim koristim. Znano je, da jazbecovka vrže prva v letu mladiče in sicer jih ima že tedaj, ko je še vse zmrznjeno in pod snegom. Kako naj se preživlja sama, s čim naj živi mladiče? Res je, da jih tedaj doji, ali za to je treba tudi hrane. Ko ozelene trate, jazbec kmalu spozna, kje razjedajo koreninice trave ogrci, ličinke majnikovega hrošča. Z družinico se napoti starka ter preorje in uniči v eni noči vso škodljivo zalego. Če kmet to opazi, ne obdoli škodljivih hroščev, ki so mu uničevali sadno drevje in zasejali grdo zalego, marveč jazbeca, ki mu je travnik razril, s tem ga pa rešil škodljivcev. To je prvi povod, da nastavlja jazbecem pasti, ali jih pa počaka na senožeti v mesečni noči. Zatem pozabi na jazbeca, dokler mu letá ne povzročí škode v koruzi; ta škoda je časih res precej občutljiva, prav gotovo pa krita s koristmi, in to z uničevanjem ogrcev, mlajših gnezd in druge golazni, ki jo zatira jazbec skozi vse poletje. Kratko in malo, kakor hitro opazi kmet škodo, že ga gre čakati in to ponavlja tako dolgo, dokler ga ne ubije. Ubogega sivega samotarja so razupili za največjega škodljivca, kljub temu, da njegove koristi zdaleko nadkriljujejo po njem povzročeno škodo. Lové ga nelovci, ki si laste posebno, po zakonu prepovedano pravico. Taki nočni lovci prebijejo svetle poznopoletne noči zunaj in prelové kar cele pokrajine. Če bo šlo tako naprej, bo jazbec kmalu iztrebljen.

Vidre so že zelo redke

Precej redka je postala tudi vidra. Zelo jo omejuje regulacija vodovja, mnogo so jih pa tudi polovili. Ob Savi nad Medvodami jo usledijo kaj redko. Pa tudi drugod na Gorenjskem spada že med zelo redke živali. Vidro zasledujejo zaradi lepe kožuškovine. Nekaj vidrer je še na Dolenjskem. Pa tudi škoda, povzročena po vidrah, ni taka, kakor jo označujejo ljudje. Pozimi in v zgodnji pomladi res uniči precej rib, posebno ralom je prav nevarna. Čez poletje pa se po večini hrani z razno golaznjo.

Kje gnezdijo orli?

Za druge četveronožce pri nas ni nevarnosti, da bi izumrli. Pač pa so v veliki nevarnosti pred iztrebljenjem razne ptice, ki so potrebne posebnega očuvanja. V prvi vrsti kralj planin, planinski orli! Planinski orli gnezdijo na Gorenjskem v kakih petih ali šestih krajih. Dve do tri gnezda so v Julijskih Alpah, in sicer eno v Vratih nad Peričnikom, kadar pa tam ne, pa v Krmi, v Ambruševem žlebu. V obeh krajih pa v enem letu le prav redko. Drugo ali tretje gnezdo je v Bohinju. Navadna gnezdtjo nad Savico. Če je pa prazno gnezdo nad Savico, se izvali mladi orol v sosedni Komarči. V Karavankah orli gnezdijo na skrajni točki in to v Kokri, v Kozjem vrhu, ali pa pod Vanežem. V Kamniških planinah niso stalni gnezdišči, dogodilo pa se je, da so imeli kar na dveh krajih mladiče. Lepega orla, izredno veliko samico, so ujeli pozimi 1929 v kočevskem okraju. Ta je baje gneznila v pečinah ob Kolpi.

Ali kljub temu, da so orli že tako redki in ja, strogo zabranjeno jih loviti in streljati, jih ljudje uničujejo, kjer jih le morejo. Res so orli precej škodljivi, a zdaleka ne tako, kakor jih obsojajo. Nadalje je treba pomisliti, da pri tako malem številu ne morejo napraviti njim pripisane škode. Tisti mrharji, ki bi jih radi zatrli, opozarjajo na kupe kosti, ki jih vidimo pod stalnimi orlovimi gnezdi. Ne puste si dopovedati, da orol pobira mrhovino, posebno gamsove kozličce, ki se jih vsako pomlad mnogo pobije po planinah. Kako zelo rad orol uživa mrhovino, dokazuje najbolj to, da se kaj rad ujame v past, kjer je nastavljen gamsov ali srnjakov drob za kune in za lisice.

Veliki krokar in rdečenoga kavka

Redek je postal tudi orlov sodrug, veliki krokar, ki ga ljudje kaj radi zamenjujejo z našo preprosto črno poljsko vrano. Listi so poročali, da so po Rožniku pobirali tisto hudo zimo 1929 krokarje, ki jih slišimo le tuptam samo še visoko v planinah, ali pa v velikih gozdovih. V Sloveniji gnezdi morda še kakih petdeset parov velikih črnih ptic, ki ne povzročajo niti najmanjše škode. Baš pri krokarjih pa je povod izredčevanja kultura, ki ne dopušča, da bi črni gobar vrtil higijenske dolžnosti. Primanjkuje mu hrane, mrhovine. S krokarjem pa se redči tudi njegova posestra, rdečenoga planinska kavka. Še redkejša kakor ta je postala rumenokljuna planinska vrana.

Prav pametna je bila misel, da so nekateri planinske pokrajine proglašene za prirodni vrt, kjer so poleg omenjenih ptic zaščitene tudi snežna in skalna jerebica, ki si iščeta zavetja le še v planinskem svetu. Po sedanji vojni bo zlasti treba tudi pri nas, da pojdemo na delo vsi, ki ljubimo lepo prirodo, da rešimo vsaj ostanke redkih bitij, ki so gotovo v okras naše domovine.

nekaj resnejšega od običajnega barometriškega pritiska. Zla volja je bila vse preveč moreča, da bi jo bilo pripisovati oblačnemu nebu. Nad bolnišnico je ležala žalost in Bobby se ni mogel otresti občutka, da je on vzrok te žalosti. Cemu naj bi sicer ravno spriču njega vsi molčali in kazali slabo voljo? Moj Bog! Ali ne vedó, kdo je! Njegov stric bi lahko kupil vso bolnišnico, ne da bi trenil!

Niso ga zanemarjali; to je bilo treba priznati. Vedno se je kdo vrtel okrog njegove postelje... Bože!... Kakšna žalostna izkušnja!... Ta siva megla — gosta, ostra, težka — vlažen, leden oblak, ki mu težko pritiska na prsi, ki mu veže roke, noge... Kakšna strašna utrujenost!...

Časih je ni mogel več prenašati. Čez nekaj časa, ki se mu je zdel neskončno dolg, se je čutil postaranega in otrplega po obupni borbi — zdaj pa se je jel položaj jasiti. Odprl je oči in skozi okno je zagledal kos sinjega neba. Z dvorišča je zaslišal ropot motorja; pred njim je kapljal led v kozarec. Bolničarka v naškrobljenem krilu, s pogledom na uri, je tipáje iskala njegovo zapestje in konica termometra se mu je zarila tja do jezиковnega korena.

Ko je z odvratnostjo gledal bolničarko, ki se je sklanjala nad njim, se mu je posrečilo vprašati, kje je.

Bolničarka mu je povedala in on ji je odvrnil, da se je moralo nekaj zgoditi z njegovo glavo, ako je v Brightwoodu. In zares, glava ga je strahovito bolela in je bila obvezana

»Hud udarec. A kaj gladko ste se izmazali! Popijte tole!»

Potem je zaspal. Ko se je prebudil, je bila svetloba tako medla in vse je bilo tako tiho, da je hotel iznova zaspati. Minil je dan... morda dva ali trije... ni se mogel spomniti.

Pojavil se je mlad zdravnik v belem plašču, da je nekaj vprašal bolničarko. Bil je videti prijazen, toda mlad. Dr. Hudson je gospodar v tej hiši! Ako ima kaj na glavi, bo zahteval dr. Hudsona.

»Povejte mi,« je zaklical ranjenec in mukoma otkrenil glavo k zdravniku, »zakaj me ne pride pogledat dr. Hudson? Pozna me. Bil sem tudi že v njegovi hiši. Ali ve, da sem tu?«

Gospod Merrick, jaz sem dr. Watson. Jaz vas zdravim. Dr. Hudson ni v mestu...»

Ko se je dr. Watson oddaljil, je pokimal bolničarki, naj gre za njim. Ali ga je prišla pogledat gospa Hudsonova? Ne; to pa zaradi tega ne, ker obiski še niso bili dovoljeni... Prišel pa je njegov stric... in neki Masterson. Zdalj mora spati. Pozneje ga bodo lahko obiskovali in mu povedali tisto, kar bo hotel vedeti...

Zjutraj se je vznemiril. Ti ljudje so prekoračili vse meje s svojim bedastim molkom! Jasno je bilo, da se je moral zaplesti v kakšno neprijetnost. Dobro. Ni prvič. Vedno se je našel kak izhod. Mar ni bil vajen, da je plačeval razbite ograje, porcelan, pohištvo?

Ako ima kdo kaj zahtevati od njega, naj kar pride z računom in on ga bo podpisal! Vsekakor to ni stvar, ki bi zadevala bolnišnico. Ali je zavezil vanjo z avtomobilom?

»Gospodična, prosim vas, povejte mi samo to... kje sem dobil rano na glavi?«

»Veslo alj kaj podobnega vas je udarilo, da ste padli v vodo.«

»Hvala.«

Veslo ga je podrlo iz čolna? Skušal se je spomniti. Ako se je to vse zgodilo tam... kaj se to potem tiče bolnišnice?

Opoldne je prišla sama nadzornica gospa Ashfordova, da bi za eno uro zamenjala bolničarko.

Sedela je ob oknu, na videz zatopljena v pletenje. Bobby je ocenjeval njeno obličje in je bil zadovoljen. Zalotil se je v ugibanju, koliko utegne biti stara. Vskodno je prišel na take misli, čim je zagledal Nancy Ashfordovo. Njena materinsko vedenje nasproti zdravnikom, bolničarkam in bolnikom je slonelo edinele na njenih sivih lasih. Dejstvo, da so ji lasje osiveli, ko je komaj prekočila dvajseto leto, za časa usodne moževne bolezni, ni zmanjševalo materinske veljave, ki jo je uživala kot glavna svetovalka v Brightwoodu.

Tragična smrt dr. Hudsona jo je globlje pretresla, kakor so mogli slutiti ljudje, ki so jo poznali. V petnajstih letih je postala gospa Ashfordova vsak dan bolj potrebna dr. Hudsonu. Vendar nihče ni bil ljubosumen zaradi njenega vpliva na dr. Hudsona ali na njeno veljavnost v bolnišnici. Nepredvidni mladi internisti so jo vpraševali za svet, kadar so se znašli v kaki zadregi. Bolničarke so ji zaupale svoje ljubezenske dogodivščine. Bolniki so ji odpirali svoja srca, pisali so ji, ko so se bili vrnili na svoje domove.

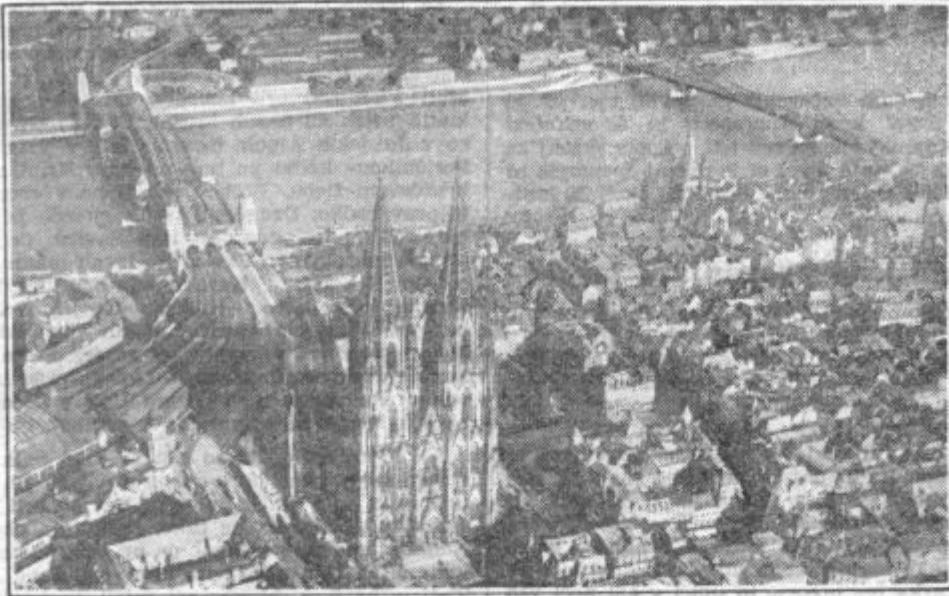
»Ali ni ljubka?« so govorili bolniki. Bila je obzirna in pred vsem odločne volje, z duhom moškega in belimi lasmi matrone.

Dr. Hudson se je bil navadil zaupati ji vsako težavo in se redkokdaj ni strinjal z njo. Nič iz njegovega poklicnega življenja ji ni ostalo prikrito.

Bobbyjevo srce se je ogrelo za gospo nedolžno starosti ki je šivala. Ali bi jo nadlegoval, ako bi ji zastavil nekaj vprašanj o nekaterih dejstvih, ki se jih ni dobro spomnil? Dejal je da je gotovo povzročil kako zmedo. Nikoli ni počenjal kaj drugega, kakor da je povzročal zmedo. To je bila njegova stvar. Kakšne vrste zmeda je bila to? Ali je bil kdo ranjen? Ne more se spomniti.

Katedrala v Kölnu hudo poškodovana

Nemško vojno poročilo je 29. junija objavilo, da je britansko letalstvo prejšnjo noč izvršilo nov, silovit teroristični napad na središče mesta Kölna. Zaradi velikega števila zažigalnih in rušilnih bomb, ki so bile odvržene na močno pozidane dežne mesta, so nastali veliki požari. Stolnica v Kölnu je utrpela hudo škodo, prebivalstvo mesta pa je utrpelo velike izgube.

To poročilo je vzbudilo val ogorčenja po vsej Nemčiji in v zveznih državah. Kakor v Italiji, rušijo sovražni letalci že dolgo tudi cerkve in znamenite zgodovinske stavbe in spomenike v mestih zapadne Nemčije. Katedrala v Kelmorajnu, kakor Slovenci pravimo »nemškemu Rimu«, je že stoletja znana tudi slovenskim romarjem. To je res veličastna cerkev, najmočnejša stvaritev v nemškem gotičnem slogu. Temeljni kamen je bil položen že leta 1248. Proti koncu 14. stoletja pa so bila dela ustavljena in mogočna gradnja je začela razpadati. Ko pa je kralj Friderik Viljem IV. leta 1840. zasedel prestol so se dela obnovila in so trajala polnih 38 let. Lani je minilo sto let, odkar je katedrala v Kelmorajnu dobila tisto mogočno obliko, v kakršni jo občuduje kulturni svet. Še v preteklem stoletju pa tudi še pred prvo svetovno vojno so Slovenci romali v Kelmorajnu. V prejšnjih stoletjih so hodili tja v velikih skupinah pod vodstvom romarskih »vojvod«. V Kölnu so bili vselej prijazno sprejeti, imeli so svoje gostišče in njim na čast so bile prirejane razne veselice. Marsikateri nar slovenskih zaročencev je stopil v Kölnu pred oltar.

Zdaj pa je ta znamenita cerkev upustošena. Kakih 20 rušilnih bomb je padlo v bližino stol-

nice. Ena je zadela severno ladjo in je iz višine kakih 50 metrov zrušila ogromno količino kamena. Zračni pritisk je bil tako močan, da se je vsa katedrala stresla do temeljev, kakor bi jo majal potres. Škoda je taka, da brčkone dolgo ne bodo mogli opravljati v stolnici verskih obredov. Uničene so tudi znamenite orglje, med žrtvami pa je obležal tudi ravnatelj znamenitega pevskega zbora te stolnice dr. Mölders, znan po vsem glasbenem svetu. Razen stolnice je poškodovanih ali uničenih tudi več drugih zgodovinskih stavb, med njimi mestni magistrat in dva slavna muzeja.

Naš vrt je na višku razvoja

Julija meseca imamo stalno opraviti s pletvijo, okopavanjem in zalivanjem. Skrbimo, da bodo gredice vedno čiste, da bo zemlja okrog rastlin rahla in da rastline ne bodo trpele žeje — pa nam je uspeh zagotovljen.

Ta mesec sejemo endivijo — rumeno in zeleno eskarijolo — za jesensko uporabo, dalje tudi še glavno solato in kolerabo. Presajamo listnati in rožnati kapus in poletno endivijo. Gojimo paradiznike in temeljito pognojimo špargeljnjak. Spravimo rani krompir, spraznimo grede, kjer je rasel grah in vsak izpraznjeni prostorček obdelamo, pognojimo in iznova zasadimo. Prijatelji cvetlice pričnemo z okuliranjem rož in sadnega drevja na speče oko, sejemo mačke za drugo pomlad, presajamo zlasti šeboj, privezujemo georgine, mečke ali gladijole.

liko potegnile ne preveč prepričljive besede gospe Ashfordove

Nemo se je zagledal predse, čuteč, da mu sili kri v lica. Namestili so njegovo posteljo v pristenek, popravili so mu blazine. Spustili so zavese in postavili špansko steno, da je bil ločen od ostalih bolnikov, nakar so bolničarke naglo odšle, brez najmanjšega nasmeška, brez ene same besede.

Ostal je tam eno uro, preden je izvedel tisto, kar je mislil, da mora vedeti. (Dalje.)

Dolski Tone:

Hudiča so klicali

I.

Dokaj let je že minilo od tega, ko se je to zgodilo, vendar še vsi razen Lojzeta žive. Vem, da se bodo, ko bodo čitali, te-le vrstice, z veseljem spominjali lepih mladih let.

Bilo je v maju. Jože je šel iz Dola domov. Ko pride do gostilne »Pod skalno«, vidi, kako čita in razlaga Emanuel nekaterim gostom skrivnostni kolomon.

»Strašno nevarna reč je to,« pravi »in ni ga dati vsakemu v roke. Samo eno besedo čitaj napačno — pa je po tebi! Nikdar več ne boš sedel 'Pod skalno' in tudi smrdljivega rudniškega zraka ne boš več vdihoval.«

Gostje so ga strmé poslušali.

Emanuel je nato odšel in Jože za njim. Medpotoma ga je Jože pregovoril, da mu je posodil kolomon, vsaj za nekaj dni.

»Tebi ga dam,« pravi, »a na tvojo odgovornost. Če te zlodej vzame, bo to tvoja reč, ne moja.«

Pritlično sadno drevje pinciramo, privezujemo, zatiramo ušice, trebimo pregosto vejevje. Na breskovich in mareličnih špalirjih porežemo veje, ki rasto stran od stene; kar ima prostor, privežemo na ogredje. Jagode obdelajmo, režimo pritlike od najboljših vrst, pa si vzgojimo naraščaj, ki ga bomo sadili na stalno mesto drugi mesec.

Vrt je v juliju na višku razvoja. Skrbimo, da bo vedno snažen in prikupljiv, da bo sproti koristen vsej družini, prijeten pa vsakemu očesu!

Domače zdravilne rastline

Kako jih nabiramo in sušimo

11. KOLMEZ

Kolmez je doma v Aziji, pa se je pri nas čudovito razširil. Skoraj povsod ga dobiš ob bregovih plitkih, stojedih ali leno tekočih voda. V zdravilstvu se rabi vonjava korenike, ki je dolga, členkasta in za palec debela. V blatu jo pritrjajo šopki vlaknatih korenin. Skorja korenike je rjava ali rdečkasto zelenkasta, sredica pa je belkasta in gobasta, ker se vlečejo po njej cevi, napolnjene z zrakom. Iz konca korenike poganjajo mecasti, žlebasti listi, ki so pri dnu rdečkasti in navadno 1 m visoki. Med njimi raste steblo, ki je na eni strani ostrorobo, na drugi pa žlebasto. Pod vrhom nosi steblo nekoliko v stran nagnjen, 6—8 cm dolg betič, ki ga na gosto poraščajo rjavorumeni cveti s šestrolistnim perigonom. Ob cvetnem betiču se dviga dolg, ozek list, ki presega betič za trikratno dolžino.

Zgodaj spomladi ali jeseni, če vodno stanje dopušča, rujemo korenike iz blata, in sicer ali z rokami ali s kakim orodjem. Korenikam porežemo liste in korenine, jih dobro operemo, navadno po dolgem prekoljemo in sušimo na pečeh ob primerni toploti.

Kolmez privedejo zdravilom za želodec in okrepečevalnim vinom.

IZREDNA ČAST

— Ali je kdo telefoniral ta čas, ko ne ni bilo doma?

— Da, gospod generalni ravnatelj.

— O, kolika čast! Kaj pa je hotel?

— Nič. Bilo je napačno zvezano.

KAKOR ONA

— Cuj, možiček, objubil si mi, da ne boš nikoli več ostal v gostilni čez enajsto, zdaj je pa že polnoč, — očita žena možu.

— Ti se držiš pariske mode, jaz pa pariškega časa, — odgovori mož. — A zdaj je v Parizu točno enajst.

Obnavljajte naročnino!

Jože pride domov in pokaže kolomon Milošu, Lojzetu in Janku. Bila je to štiripresena deteljica, zlasti vzajemna, če je bilo treba koga potegniti.

»Beži, beži!« pravi Lojze. »Saj vendar nis tako trapast, da bi verjel takim oslarijam.«

»Bodi pameten!« pravi Jože. »Se ne spominjaš, da so se Tine, Ivan in Pavle ponovno pogovarjali, kako radi bi šli hudiča klicati? Zdaj imamo priložnost, da jim pokažemo hudiča. Kolomon je tu, drugo pa lahko hitro pripravimo. Klicati bom jaz, drugo uredite vi.«

II.

Z vsa vna so se lotili dela. V bližini se bil od treh strani z gozdom obdan visok, star, zapuščen kamnolom. Pod njim je bila mala ravnica, kjer so vozniki, ki so svojčas vozili kamenje obračali vozove. Na eno stran je bil svet odprt, — njiva, ki je visela proti Jožetovim in drugih domu. Na nji so stale preklje za fižol.

Miloš, Lojze in Janko so zbrali vse rtare zelene in lončene lonce, nerabno steklovino in podobno. Spravili so vse skrivaj v h kamnolomu na dolgo in široko desko. Dobili so hitro nekaj žabie, rdeč bengalčni ogenj in močno patrono, povito z bombažem in polto s špiritom.

Med tem je šel Jože nad Ivana, Tineta in Pavleta. Naj se omenim, da je bil Pavle klepar in je malo jecljal, Ivan kovač, Tine pa mlinar. Poštenjaki od nog do glave — samo malo praznoverni, posebno Pavle.

»Fantje,« pravi Jože, »če imate korajžo, gremo drevi klicati hudiča — danes je ravno petek, kolomon pa imam.«

»Vraga! Kolomon! Popokakaži ga!«

»Tega pa ne, to je nevarna reč. Saj veš, jaz znam ravnati z njim. Iz rok ga pa ne dam. Če ste zadovoljni vsi trije, gremo drevi ob enajstih v kamnolom in ga bomo poklicali.«

Ob posetu obeh odličnikov je dejal stoletni starček: »Ne vem, kdo sta, nisem vaju še nikdar videl.« Ko sta mu povedala, kdo sta, je bil zelo presenečen ter se jima je prisrčno zahvalil za poset.

× **Življenje se ne da uničiti.** Življenje se ne da uničiti. Vedno znova se obnavlja tudi tam, kjer bi človek mislil, da se ne bo nikoli več pojavilo. Tako je tudi s področjem znanega ognjenika Krakatava na otoku v vzhodnoindijskem otočju. Ognjenik je 1883 tako strahovito bruhal, da je pokril vso okolico s 70 m debelo plastjo lave. Uničeno je bilo vse živalstvo in rastlinstvo tako temeljito, da ni nikjer ostala nobena bilka, in vendar je zadostovalo nekaj desetletij, da se je življenje obnovilo. Živalstvo in rastlinstvo ni potrebovalo nobene človeške pomoči, vse delo je opravila narava sama. Vetrovi in viharji so prinašali od vseh strani semena, žuželke in klice vseh vrst, morje je naplavilo različne sadeže in cela drevesa, ptice so prinašale semena in same so se naselile v opustošeni okolici ognjenika. Minilo je komaj 40 let, pa je znova zakipelo tu življenje, kakršno je bilo pred strašno katastrofo.

× **Zastrupljenje s plinom.** Huda nesreča se je pripetila v Kasslu. Dve lahkomišelnici ženi sta povabile k sebi na dom dva inozemska delavca. Postregli sta jima s kavo pa sta pozabili zapreti pipico plinovoda. Drugo jutro je sosedom zasmrdelo po plinu. Vlomili so vrata in našli vse štiri zastrupljene s plinom. En delavec in ena žena sta bila že mrtva, druga dva so hitro prepeljali v bolnico, kjer je pa druga žena tudi kmalu izdihnila.

× **Od kdaj Evropa sadi tobak?** Neko poročilo, ki je prispelo iz portugalske prestolnice, pravi, da so v Evropi začeli saditi tobak leta 1560. in sicer na Portugalskem. Evropa ima torej že skotaj 400 let doma pridelan tobak.

× **Nov uspeh v borbi proti meningitidi.** Danski bakteriologi so že dolgo iskali bacil meningitisa. Zdaj se je posrečilo dr. Tempiju odkriti bacil te bolezni. Dr. Tempij je delal poskuse v farmacevtskem laboratoriju v Kodanju 'n je zdaj prepričan, da je z najdbo mikroba napravljen važen korak za zatiranje te nevarne bolezni.

SMEŠNICE

— Tvojega moža zelo dobro poznam — to je moj bivši.

— Kaj mi to pripoveduješ! Mar misliš, da mi ni jasno, da ne morem najti moškega, ki ni tvoj bivši?

***

SKOTSKA

Velik prekooceanski parnik zasačil na morju strašna nevihta. Ladja se razbije in od nje ostane samo kos krova. Na njem se stiskajo vsi premočeni Angleži, Irec in Škot. Sonce je sijalo samo pol dne, potem so pa temni oblaki ponovno zagrnili nebo in pripravljala se je nova nevihta. Irec je brez pomisleka pokleknil, sklenil roke

in začel glasno moliti, ne da bi se zmenil za svoja soseda. Anglež je snel klobuk z glave in jel razmišljati o zadnjih rečeh človeka na zemlji. Cim je škot opazil klobuk v Angleževi roki, se je ustrašil javne zbirke prostovoljnih prispevkov — in je skočil v morje...

V SOLI

Učitelj razlaga o kovinah. Na koncu še enkrat ponovi:

»Zlato in srebro sta zlahkni kovini in nikdar ne zarjavita. Ali mi ve kdo povedati še kak primer?«

Nada: »Stara ljubezen.«

NAPACNO JE RAZUMELA

nici, — jemljite redno to zdravilo, ki vam bo podaljšalo dneve življenja.

— Gospod doktor, dnevi so tudi brez tega predolgi. Ali bi mi ne mogli dati zdravila, ki bi mi podaljšalo noči?

OTROSKA ISKRENOST

Učiteljica hoče raztolmačiti otrokom, kako grda lastnost je bahaštvo.

— Če bi recimo, jaz trdila, da sem lepa in zelo pametna, kaj bi bilo to? — vpraša v želji, da bi otroci sami doumeli pojem »bahaštvo«.

— To bi bila pomota, — se oglasi Jurček.

NA OBROKE

— Naša Marička ima pa otroka na obroke.

— Kako je to mogoče?

— Pravim ti, da je tako. Včeraj je bil pri nas tisti gospod, ki je Marička z njim hodila, pa je rekel, da ji pošilja za otroka 500 lir mesečno.

VPLIV GLASBE

— Ali verjamete, da ima glasba tudi svoj praktični pomen v življenju?

— Seveda ga ima. Sodeč po slikah najslavnejših skladateljev kaže, da preprečuje izpadanje las.

EPIGRAM

— Pametni ljudje sestavljajo epigrame, neumni jih pa citirajo.

— Imenitno! Rad bi samo vedel, od koga izvira ta epigram.

Križanka št. 19

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. država v Severni Ameriki, 6. oblika pomožnega glagola, 9. nagajati, 15. pesem, 16. ljubezensko sanjav, 19. značilnost pesmi, 20. tuja kratica za gospoda, 21. kazalni zaimek (množina), 22. vrste prašičev, 24. rejen, zalitih oblik, 26. prav tako, 28. višje računstvo, 30. znamka avtomobila, 32. živalski glas, 33. del stanovanjske opreme, 35. vrsta telesno pohabljenega, 37. osojskega je ovekovečil Anton Aškerc, 38. povratni zaimek, 39. zlitje, spajanje, 40. ošaben, pretirano ponosen, 41. napol suha, neživahna, 42. kemični znak za erbij, 44. veznik, 46. žensko ime (množina), 47. padavina, 49. denarna enota, 51. razdobje, 53. pogosta kratica za podrobnejšo označbo, 54. velikani, orjaki, 56. svetopisemska oseba, 58. redek gozd, gaj, 60. pritok Save, 62. rimska številka 99, 63. neke barve, 65. del vojaške opreme, 68. italijanski spolnik, 69. kratica za circa, 70. predlog, reka v Sibiriji, 71. hišna napeljava, 73. sestavni policijski lov, 76. izobraženost, prosvetljenost, 78. je znak dobrega zdravja, 79. stara vinska mera, 80. opravljati poljsko delo, 81. dve enakodolgi besedi: časovne note in kositer, 82. italijanski spolnik, 83. pripadnik izumrlega slovanskega plemena, 84. država v Severni Ameriki, 85. že tako, brez tega, 87. nekritično prepričanje, žensko ime, 89. pritrilnica v narečju, 90. izguba blaga pri tehtanju, prevažanju, zaradi osušitve itd., 91. veznik, 92. nasprotno od umeten, priprost, 93. lepilo.

Navpično: 1. večja posoda, 2. angleško pristanišče v Arabiji, 3. predlog, 4. trud, napor, opravek, 5. denar, s katerim si blago zagotovimo, 6. polovico Stične, 7. del mohamedanskega svetišča, 8. naočniki, 9. reka, ki loči Besarabijo od Rusije, 10. površinska mera, 11. svilen, 12. naziv, 13. zasilno vojaško bivališče, skupina ljudi, ki jih veže neka misel (dvjina), 14. kratica za akademski naslov, 17. njim, tistim, 18. enota za merjenje mehaničnega dela, 20. racionirano živilo (množina), 22. mlečni izdelek, 23. sredi ribe, 25. doba, razdobje, 27. predmet, ki prinaša srečo, varuje pred nevarnostjo, 29. naravni odtok voda, 31. postaja ob progi Ljubljana-Zidani most, 33. ugotovim vrednost, 34. igralna karta, 36. gora na Koroskem, 37. nealkoholna pijača, 39. vrsta žganja, 41. del nekaterih rastlin, 43. izraz pri kvartanju, 45. nalezljiva bolezen, 47. prositi v zakon, 48. okrajšano moško ime, 49. italijanski spolnik, 50. oseba iz pravljice »Tisoč in ene noči«, 52. igralna

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
15			16		17			18		19			20	
21		22							23	24			25	
26		27				28				29		30	31	
		32		33	34				35	36				
	37					38					40			
41				42	43					44	45			
46			47			48	49			50	51	52	53	
54		55			56	57			58	59		60	61	
62			63			64			65	66		67	68	
69			70			71					73	74	75	
		76				77					79			
	80										82		83	
84				85	86						87		88	89
90					91			92				93		

karta, 53. trpežnost, dolgost (življenja, uporabnosti in podobno), 55. prijeten duh in okus, 57. kvalificiran delavec, 59. del kolesa, 61. spodobno obnašanje, 64. pramati vsega človeštva, 66. močnata jed, pecivo, 67. kraj ob slovensko-hrvatski jezikovni meji, 72. glasbeno delo, 74. češka vprašalnica, 75. gorovje v osrednji Aziji, 76. površinska mera, 77. velike ribe, 80. žuželka, 81. studij, pripravna doba, 82. brez volje in veselja za delo, 84. glej 81. navpično, 86. okrajšava za Anton, 87. osebni zaimek (množina), 88. okrajšan podredni veznik.

***

REŠITEV KRIŽANKA ŠTEV. 18

Vodoravno: 1. beg, 5. splav, 9. kabel, 13. to, 15. as, 17. lopar, 19. roman, 21. norec, 23. lit, 25. lovec, 27. zidar, 29. gore, 30. eter, 32. dalek, 34. lanen, 36. jed, 37. tarok, 39. napoj, 41. raven, 43. ne, 44. rakev, 46. tiran, 48. Savel, 51. namen,

53. naval, 55. iter, 57. in, 59. vitek, 61. Nepal, 63. nesem, 65. ras, 67. Kemal, 69. nožič, 71. repe, 72. Abel, 74. resen, 76. revež, 78. nad, 79. novec, 81. cekin, 83. narod, 85. re, 86. jedek, 88. nakar, 90. rilec, 93. risar, 95. robot, 97. nikel, 99. os, 101. narok, 103. lonec, 105. Cahej, 107. kolar, 108. papir, 109. ravan, 110. se.

Navpično: 1. balet, 3. el, 4. gol, 5. Savan, 6. prelat, 7. ar, 8. voz, 9. kačar, 10. ananas, 11. en, 12. log, 13. teren, 14. ocedek, 16. sitar, 18. pod, 20. mil, 22. roj, 24. teran, 26. cepin, 28. Reval, 31. rokav, 33. koran, 35. nevin, 38. kemik, 40. javen, 42. netek, 45. veter, 47. napor, 49. lesen, 50. Miran, 52. Nemec, 54. lažen, 56. repar, 58. naboj, 60. kasen, 62. livar, 64. medel, 66. sever, 68. lekar, 70. Čerin, 73. ledina, 75. nikoli, 77. žolca, 80. cesar, 82. nabor, 84. dekan, 87. kar, 89. ran, 91. cek, 92. sok, 94. rop, 96. ter, 98. les, 100. so, 102. ka, 104. ca, 106. je.